Soha néha mindig

Never Rarely Sometimes Always – brit-amerikai, 2020. Rendezte és írta: **Eliza Hittman**. Kép: **Héléne Louvart**. Zene: **Julia Holter**. Szereplők: **Sidney Flanigan** (Autumn), **Talia Ryder** (Skylar), **Théodore Pellerin** (Jasper), **Ryan Eggold** (Ted). Gyártó: **BBC Films / Pastel Productions**. Forgalmazó: **Pannónia Entertainment**. *Feliratos.* 101 perc.

Olcsó játéktermek és strandok, mindennapi perverzek és közönségesre sminkelt lányok látképeiből adódik össze az amerikai függetlenfilmes Eliza Hittman eddigi három nagyjátékfilmjének bivalyerős atmoszférája. Míg az első két mozi (*It Felt Like Love*, *Beach Rats*) az alacsony életszínvonalon tengődő kamaszok zavaros szexuális életét, a 2020-as, díjakkal elhalmozott road movie annak következményeit vizsgálja. A *Soha, néha, mindig* középpontjában a reproduktív jogok témája áll, a film a fiatal hősnő személyes, szikáran elbeszélt történetébe szinte láthatatlanul a szociális és politikai kontextust is beleszövi. A 17 éves, ám tekintete alapján sokkal többnek látszó Autumn eltitkolt várandósságának kockázatos házi praktikákkal próbál véget vetni, az egész lényéből fakadó melankólia azonban nem aktuális élethelyzetéből, hanem a világban elfoglalt helyéből fakad. Az önsértő magatartás tekintetében ugyanúgy rokonságban áll a rendező korábbi karaktereivel, mint a magára hagyottság és a kiúttalan peremlét életérzésével. Egyiküknek sincs semmiféle privátszférája: szociális terekben tengetik napjaikat és javarészt az éjszakákat is, még akkor is, ha egy váróteremben kell átvészelniük a fájdalmas terhességmegszakítást.

Hittman világa szürke, fakó, vigasztalan, a bántalmazás és a diszfunkcionális kapcsolatok által megnyomorított szereplői pedig várhatóan élethosszig stagnálnak. Korábbi filmjeihez képest a *Soha, néha, mindig* ugyan egy fikarcnyit sem fest rózsásabb képet az amerikai alsóbb osztályok életéről, ám több tekintetben mégis kíméletesebb bajba jutott hősével: ad egy szövetségest neki, és kiengedi fojtogató hétköznapi közegéből, ugyan a New York-i klinikáig vezető utazás egyetlen állomása sem derűsebb, mint az otthoni környezet volt. A címben szereplő „soha, néha, mindig" dramaturgiai csúcspontjelenete a filmmel debütáló Sidney Flanigan játékának és az őt kérdező szociális munkás amatőr voltának is sokat köszönhet, itt a leginkább szembetűnő, hogy a rendező ugyan alig alkalmaz dokumentumfilmes eszközöket, mégis a való életet láttatja.

KOVÁCS KATA

Szerelmes nehézfiúk

Cette musique ne joue pour personne – francia, 2021. Rendezte: **Samuel Benchetrit**. Írta: **Rábor Rassov**. Kép: **Pierre Aim**. Szereplők: **Ramzy Bedia** (Neptune), **Francois Damiens** (Jeff), **Jules Benchetrir** (Rudy), **Valeria Bruni Tedeschi** (Katia), **Vanessa Paradis** (Suzanne). Gyártó: **Single Man Productions / JM Films**. Forgalmazó: **Cirko Film Kft**. *Feliratos.* 107 perc.

A regényírói és rendezői karrierjét az ezredforduló óta párhuzamosan futtató francia Samuel Benchetrit a *Janis és John* című 2003-as debütáló nagyjátékfilmjében tragikus sorsú első feleségével, Marie Trintignant-nal imitáltatta Janis Joplint egy pénzkicsalásos-átverős sztoriban, majd egy évtizeden át következő színésznő-élettársával, Anna Mouglalisszal forgatta filmjeit (*Mindig gengszter akartam lenni* és *Chez Gino* című vígjátékaik is a bűnözés és szerepjátszás témakörében mozogtak), az utóbbi öt évben pedig már a színész-énekesnő Vanessa Paradis az új múzsája, akit két közös mozifilmjük közt feleségül is vett.

Szerelmes nehézfiúk című legfrissebb munkájukban egy kikötői maffiózókompánia vezére egy pénztárosnőhöz kezd szerelmes verseket írni, míg baltás behajtója egy amatőr színésznőbe szeret bele, aki a véletlenül megölt könyvelőférje által elsikkasztott pénz-

ből egy Simone de Beauvoir és Jean-Paul Sartre szerelméről szóló darabot akar színre vinni (a bumfordi gyilkos féltékenységből kinyírja azokat a színészeket, akik a férfi főszerepre készülnek, végül maga játssza el azt), a banda két további tagja pedig a főnök lányának 18. szülinapjára fojtogatással, fenyegetéssel, és megvesztegetéssel gyűjt bulivendégeket az iskolatársak közül.

Benchetrit a visszatérő alkotótársával, a Csáth Géza- és Kosztolányi-rajongóként magyar művésznevet választó Gábor Rassov színdarabíróval összedobott sokfelé ágazó – és minden korábbinál több neves színészhavert felvonultató – sztoriban nem jut fel *Lépcsőházi történetek* című 2015-ös csúcsművük szintjeire, de most is nagy szeretettel kezeli profán figuráit, akik belecsöppennek a művészet, a költészet világába, sőt a végére az eredeti francia filmcímben szereplő *zene* is eluralkodik (még Vanessa is kap egy betétdalt férjétől a Simone de Beauvoir-féle „nem születünk nőnek, hanem azzá válunk" idézet köré).

DÉRI ZSOLT

Mindenki utálja Johant

Alle hater Johan – norvég, 2022. Rendezte: **Hallvar Witzo**. Írta: **Erlend Loe**. Kép: **Karl Erik Brondbo**. Zene: **Jorund Fluge Samuelsen**. Szereplők: **Pal Sverre Hagen** (Johan), **Ingrid Bolso Berdal** (Solvor), **Ine F. Jansen** (Ella), **Paul-Ottar Haga** (Stor-Johan), **Vee Vimolmal** (Pey). Gyártó: **Film in Norway / Nordisk Film**. Forgalmazó: **Vertigo Média Kft**. *Feliratos.* 93 perc.

Véletlenszerű robbantások fülsiketítő robajától halálra rémülni igazán kellemetlen dolog, könnyű haragudni arra, aki állandóan ijesztgeti az embert. Johant utálja is mindenki, már a szüleit se állták a környéken. Azon kevesek azonban, akiket Johan megtanít robbantani, mind nagyon élvezik a kanócgyújtás izgalmát, a durrogást,

a felspriccelő földdarabkákat, nem a pusztítás, hanem maga a robbanás az öröm forrása. Élvezik az érzékszerveiken keresztül betóduló energiát és hatalmas erőt. Ilyen Johan is: hatalmas, erős, fékezhetetlen energiája kiszámíthatatlan. Nincsenek nagyratörő vágyai életében, békében, szeretetben élne szerelmével, Solvorral, továbbadná gyerekének családnevét és a robbantás iránti szenvedélyét, ahogyan azt ő is örökölte. Ehhez a tervhez azonban nem ildomos felrobbantani és egy életre megnyomorítani szíve választottját, évtizedekre kámforrá válni, majd a semmiből bocsánatkérés gyanánt egy virágcsokorral felbukkanni.

A mindeddig tévésorozatok rendezésében jeleskedő norvég Hallvar Witzø első játékfilmje, a *Mindenki utálja Johant* abszurd alapötlettel, mamlasz főhőssel, karikatúra mellékszereplőkkel és morbid humorral a már jól bejáratott skandináv sikerreceptet alkalmazza. Csakhogy Johan egész életét futólépésben elmesélő rendező a tempóhoz képest csínján méri poénokat, a kiszámítható dramaturgiai fordulatokra lecsap és alig fűszerezve, kicsit sótlanul teszi nézője elé a kész művet. Szerencsére a Johant megformáló Pål Sverre Hagen brillírozik, az erőtől duzzadó melákból békés öregemberré lényegül, a Solvort alakító Ingrid Bolsø Berdalban pedig méltó partnerre talál. Náluk csak Vee Vimolmal, a Vietnamból érkező Pey-t megformáló színésznő tündököl fényesebben a gyönyörű norvég tájban. Ugyan a *Mindenki utálja Johant* nem több egy kicsit abszurd, kicsit morbid szerelmi történetnél, de sutaságai ellenére a könnyed szórakozást garantálja.

PAZÁR SAROLTA

Kis lecke a szerelemről

Petite lecon d'amour – francia, 2021. Rendezte és írta: **Eve Deboise**. Kép: **Lazare Pedron**. Zene: **Ronan Maillard**. Szereplők: **Laetitia Dosch** (Julie), **Pierre Delandonchamps** (Mathieu), **Paul Kircher** (Lancelot), **Lorette Nyssen** (Lia).. Gyártó: **Blue Monday Productions**. Forgalmazó: **Cirko Film Kft**. *Feliratos.* 86 perc.

A néhány hete bemutatott *Az elveszett város* után egy egészen másféle film is mozikba kerül, amely ugyanarra a képletre épít, miszerint a szerelem egyenlő a két nagyon különböző főszereplő és az általuk megtett közös út szorzatával. Míg Bullock filmje egyértelmű bukás, a *Kis lecke a szerelemről* éppen átcsúszik a vizsgán, de a tételt neki sem sikerül bizonyítania.

Julie a különc fiatal lány kutyasétáltatóként dolgozik Párizsban, egy étteremben megtalálja Océana, a szerelmes diáklány elhagyott levelét, amelyben öngyilkossággal fenyegetőzik, ha matektanára nem megy el hozzá aznap éjszaka. A szeleburdi nő felkeresi Mathieu-t, akinek fogalma sincs a dologról, mert a tananyagon, a válásán és saját önsajnálatán kívül semmi nem érdekli. A levél azonban aggasztó, az óra pedig ketyeg, így a végletekig összeférhetetlen páros együtt indul útnak, hogy felkeressék a kislányt és megakadályozzák a tragédiát. Az események előrehaladtával az ellenérzések terv szerint oldódnak, amíg a két magányos lélek rá nem ébred arra, ami addigra már mindnyájunknak egyértelmű.

Mintha már láttuk volna ezt valahol: két idegen a várost járja, de egyetlen izgalmas éjszaka után kiderül, hogy a valódi úticéljuk egymás karjában volt, a szerelem pedig beteljesedik *Mielőtt felkel a Nap.* Ettől függetlenül egész ötletesnek és élvezhetőnek indul a *Kis lecke a szerelemről*, bár cselekménye súlytalan, fordulatai pedig kita-

lálhatóak, ugyanakkor karakterei (főleg Julie-é) elég egyediek és jól árnyaltak ahhoz, hogy ez ne legyen rögtön zavaró. Humora a gyarló, ügyefogyott hétköznapi emberről átélhetővé, sőt szerethetővé tenné a látottakat, amennyiben az út felénél nem kezdene el látványosan fogyni az üzemanyag, és a jól működő vígjátékelemek helyett nem a kínosan sablonos szerelmi szálat helyeznék fókuszba. Bár egy *road movie*-nál az út a fontos nem a cél, legközelebb abból érdemes jól feltankolni, ami valóban hajtja.

RUDAS DÓRA

Hölgy

Damsel – amerikai, 2018. Rendezte és írta: **David** és **Nathan Zellner**. Kép: **Adam Stone**. Zene: **The Octopus Project**. Szereplők: **Robert Pattinson** (Samuel), **Mia Wasikowska** (Penelope), **David Zellner** (Henry), **Gabe Casdorph** (Anton). Gyártó: **Great Point Media**. Forgalmazó: **Pannónia Entertainment**. *Feliratos.* 113 perc.

Négy évvel a Sundance-en való bemutatkozása után váratlanul a magyar mozikba is befutott ez az időközben – *Hölgy* címmel – közel két évvel ezelőtt a Netflixet is megjárt, fekete komédiába oltott western. De mivel a műfaj köztudottan szélesvásznon él igazán, talán még ekkora késéssel is érdemes volt behoznia a magyar forgalmazónak. Nem mintha a *Hölgy* hagyományos western lenne: az első percétől kezdve nyilvánvaló, hogy a szintén közelmúltbeli *A kutya karmai közt*-höz hasonlóan le akarja bontani a zsáner macsó világképét és demitizálni ikonikus figuráit – csak egészen más módon. A hős itt nem lóval, hanem miniatűr lovacskával érkezik, a túl erős whiskey helyett inkább sört inna, akasztás közben pedig nem szájharmonika, hanem jódlizás hangja szól.

Ám ahogy haladunk előre a cselekményben, egyre világosabbá válik, hogy a forgató-

könyvíró-rendező-szereplő Zellner fivérek, azaz David (*Kumiko, a kincsvadász*) és a nagyjátékfilmes direktorként ezzel a művel debütáló Nathan Zellner alkotása nem kizárólag a westernt dekonstruálja, de fittyet hány az olyan hagyományos történetmesélési szabályokra is, mint például hogy a központi karakter motivációja azonnal vagy legalábbis szűk időhatáron belül kiderül; hogy ha valakinek látjuk a holttestét, az meghalt, ellenben ha nem mutatják, akkor még életben lehet; vagy hogy nem váltunk főhőst a cselekmény felénél.

A *Hölgy* ennek dacára nem izgalmas narratív játékot űz, inkább nemhogy váratlan, de kifejezetten meghökkentő fordulataival, bizarr váltásokkal, a viccbeli Móricka szellemét idéző fütyis-cicis poénokkal és az efféle csacskaságba becsomagolt feminista mondanivalóval akar hatni a nézőre, ami miatt ugyan az eredetiség hiányával nem lehet vádolni, de minden bizonnyal sokak számára zavarba ejtő élményt jelent majd. Robert Pattinson- és Mia Wasikowska-rajongóknak ugyanakkor kötelező!

VAJDA JUDIT

Doctor Strange az őrület multiverzumában

Doctor Strange in the Multiverse of Madness – amerikai, 2022. Rendezte: **Sam Raimi**. Írta: **Michael Waldron**. Kép: **John Mathieson**. Zene: **Danny Elfman**. Szereplők: **Benedict Cumberbatch** (Strange), **Xichitl Gomez** (America Chavez), **Elisabeth Olsen** (Wanda), **Benedict Wong** (Wong), **Rachel McAdams** (Christine). Gyártó: **Marvel Studios**. Forgalmazó: **Fórum Hungary**. *Szinkronizált.* 126 perc.

A Marvel 28. filmje izgalmas alaphelyzetből indult, igaz, nem a már a címben is jelzett multiverzumos koncepció, hanem a rendező személye miatt. A pályáját a *Gonosz halott* kultikus barkácshorrorjával nyitó Sam Raimi a húsz évvel ezelőtt bemutatott *Pókember*rel a modern szuperhősfilmek egyik úttörője lett, az MCU-ban ugyanakkor eddig a pontig nem osztottak neki lapot. A fő kérdés előzetesen az volt, hogy megannyi elődjéhez hasonlóan bedarálja-e őt is a Marvel gépezete, vagy képes lesz átmenteni valamennyit a szerzőiségéből a franchise uniformizált világába.

Kevin Feige showrunner Dr. Strange 2016-os bemutatkozását is már egy horrorfilmesre bízta, így az *Evil Dead* rendezője tulajdonképpen kézenfekvő választás volt – még úgy is, hogy Raimi bevallottan nem követte az MCU eddigi fejleményeit. A mandátuma ugyanakkor nem is arra szólt, hogy utat vágjon a franchise-dramaturgia labirintusában, hanem hogy *A tél katonájá*hoz, *A galaxis őrzői*hez vagy a *Shang-Chi és a tíz gyűrű legendájá*hoz hasonlóan egy újabb műfajt állíthasson a (film)világuralomra törekvő Marvel szolgálatába.

A *Doctor Strange* folytatása ebből a szempontból hibátlanul teljesíti a küldetését, az alternatív univerzumok közti, mérsékelten izgalmas fogócska ürügyén Raimi kiélheti az összes fixációját, a jump scare-típusú ijesztgetésektől a démonikus ikonográfián át a morbid halálnemekig – sőt, még Dr. Strange hullájával is eljátszadozhat –, és mindehhez még a 18-as karikát sem kell kitennie. Sem a Marvel-, sem a Raimi-fanok nem lehetnek igazán csalódottak – legfeljebb csak azok a beavatatlanok, akik kihagyták a *WandaVízió* című sorozatot, anélkül ugyanis nehezen átélhető a film antagonistájának motivációja. Innen nézve a *Doctor Strange az őrület multiverzumában* leginkább a vertikális integráció diadala, a fő üzenete pedig az, hogy a komplett élmény csak annak jár, aki teljesen átadja magát a Disney-Marvel mindenható multimédiás univerzumának.

BASKI SÁNDOR

Camelot – Harcok trónja

Kaamelott - Premier volet – francia, 2021. Írta és rendezte: **Alexandre Astier**. Kép: **Jean-Marie Dreujou**. Zene: **Alexandre Astier**. Szereplők: **Alexandre Astier** (Artúr), **Antoine de Caunes** (Dagonet), **Thomas Cousseau** (Lancelot), **Christian Clavier** (Jogtanácsos). Gyártó: **Regular**. Forgalmazó: **ADS Service Kft**. *Szinkronizált.* 120 perc.

Se szeri, se száma azoknak a mozgóképeknek, melyeket a nyugat-európai kultúra egyik sarokkövének számító Artúr-mondakör ihletett: Bressontól (*Lancelot, a Tó lovagja*) a Monty Pythonon át (*Gyalog galopp*) John Boormanig (*Excalibur*) seregnyi alkotó álmodta már vászonra a legendák ködébe burkolózó briton király és a Kerekasztal lovagjai örökbecsű történetét. Idehaza talán kevesen tudják, de Franciaországban a kétezres évek közepén szárba szökkent egy arrafelé máig óriási nimbusznak örvendő, közelítésmódját és formátumát tekintve is trendtörő tévésorozat, a *Camelot*, amely egy rendhagyónak tűnő eszköz – a dévaj humor – segítségével kísérelte meg huszonegyedik századivá hangolni az időtlen mítoszt. A széria tizenhárom évvel ezelőtt ugyan véget ért, ám mindenható atyja, Alexandre Astier (aki íróként, rendezőként, színészként, zeneszerzőként és vágóként szolgálta a produkciót) úgy érezte, meséje még nem kerek: nagyjátékfilmes keretek között képzelte el – és valósította meg – a folytatást.

A furcsa redivivus meglehetősen kétesre sikeredett. A *Camelot – Harcok trónja* „csupán" egy nagyszabású filmtrilógia nyitánya, egyúttal valóságos csodabalzsam a régóta böjtölő, keményvonalas rajongók számára, ám mindazok, akik nem cipelik magukkal a vetítőterembe a tévésorozatról szerzett előzetes tudásukat, nyilvánvalóan hátrányból indulnak. Ugyanakkor – és ezt Astier nyilatkozata is megerősíti – a *Harcok trónja* a tágabb publikum megszólítására is kísérletet tesz. Merészen elrajzolt, kerge karakterei, olykorolykor megvillanó pengeéles humora, továbbá – nagyfilmes viszonylatban is – parádés képi világa tényleg lehengerlőek; igazán kár, hogy Astier túl bőre szabja a játékidőt, s a cselekmény is töredezettebb a kelleténél: nem ritkán hektikusan ingadozó színvonalú jelenetek váltják egymást. A *Camelot* azonban csiszolatlansága ellenére is egzotikus élmény: Artúr király megannyi ezüstvásznas inkarnációja között aligha találhatunk ennél egyedibbet.

KOVÁCS PATRIK

Downtown Abbey: Egy új korszak

Downton Abbey: A New Era – brit, 2022. Rendezte: **Simon Curtis**. Írta: **Julian Fellowes**. Kép: **Andrew Dunn**. Zene: **John Lunn**. Szereplők: **Michelle Dockery** (Mary), **Hugh Bonneville** (Robert), **Elizabeth McGovern** (Cora), **Dominic West** (Guy), **Maggie Smith** (Lady Violet). Gyártó: **Carnival Films**. Forgalmazó: **UIP-Duna Film**. *Szinkronizált.* 125 perc.

A 70-es éveire a kortárs brit filmgyártás oszlopos tagjává vált Julian Fellowes előző életében minden bizonnyal elegáns kúria volt egy ezerhektáros sussex-i birtokon: a filmes belépőjét jelentő *Gosford Park* óta jóformán ki sem mozdul az angol arisztokrácia aranykorából, jeles épületeinek szentelve életművét Buckingham palotától (*Az ifjú Viktória*) a *Belgravia* negyeden át Agatha Christie *Ferde ház*ig. A szakmai csúcspontot jelentő *Downton Abbey*-sorozat, majd a 2018-as játékfilm, a háztematikát is csúcsra járatta, az egyre bővülő nemesi család és népes szolgaseregük szintbeli különbségeinek fokozatos lebontásával, amely a hierarchikus társadalmi felépítményt mind újabb terekben nyitotta össze: az évadok során kialakult kedélyes *jazz age* kommunához képest még a *Csengetett, Mylord?* is hitelesebb képet nyújt a korabeli játékszabályokról.

Nem csoda hát, hogy a második mozifilm (amelyet lezárásnak szántak egy *új korszak* előtt) mindkét szála épülethez kötődik: míg a Grantham-család egy rejtélyes módon megörökölt dél-francia villában próbálja összerakni Lady Violet hajdani románcának mozaikdarabkáit, az ifjú Lady Marynek (és hű szolgaseregének) a – tetőfelújítás finanszírozása okán – házukba engedett mozgókép-stáb forgatási felfordulásával gyűlik meg a baja. Fellowes szemrebbenés nélkül dolgozza fel újra a *Gosford Park* alapszituációját és számos motívumát (lásd a furán beszélő ripacs szálát, a fattyú-konfliktust vagy a meleg filmsztár karakterét), nem sok mozgásteret hagyva a patinás falak között zajló minisztoriknak, miközben gondosan ügyel rá, hogy nosztalgia-édenjére – szemben az Altman-filmmel – valódi drámának az árnyéka se vetüljön. Súlytalan örömfilmjének finálé a széria hatásmechanizmusáról kínál árulkodó tükörképet: ahogy a megváltó filmstáb elegáns lordoknak és ladyknek öltözteti egy vacsorajelenet kedvéért a cselédséget a gondtalan fényűzés pár órányi illúziójával megajándékozva őket, úgy varázsol a *Downton Abbey* puha mesefészket rajongói köré egy fain régi világról, ahol még a kandallórács is kolbászból volt.

VARRÓ ATTILA